

KÜLÖNFÉLÉK.

Pfleiderer Ottó. A vallástudományak e kiváló képviselője, a szabadelvű theológiának nagynevű harczosa nincs többé. Julius 18-án Gross-Lichterfeldeben rövid szenvedés után elhunyt. 1839-ben született Cannstadt közelében Württembergben. Tanult a tübingeni egyetemen 1857-től 1861-ig, Baurtól. 1870-ben Jenába választották első papnak, de csakhamar a szószéket ott egyetemi tanszékkal cserélte fel. 1875-ben Berlinbe hívták a systematica theologia tanárának. Több jeles munkát írt. „Vallásbölcészete“ mellett nevezetesebb művei: „Paulinismus“, „A theologia fejlődése Kant óta“, „A kereszténység előállása“. „Vallás és vallások“. A szabadelvű keresztény mozgalmakban mindenütt részt vett. Legutóbb jelen volt a bostoni nemzetközi valláscongressuson. S Wendte titkár, halála alkalmából megható levelet intézett a német szabadelvűekhez, kik elvesztették a nagy gondolkozót és a keresztény nagy embert.

Vallás és vallási türelem. „Nem hirdetem a tanra nézve a közönyösséget, nem dicsérem a népies mondást: hogy minden vallás egyformán jó vallás. Ez nem is úgy van; a sokféle emberi vallásban rendkívül nagy értékkülönbségek vannak, éppen úgy, mint a hogy vannak különbségek a művészet és emberi erkölcs számtalan kifejezéseiben . . . a kereszténységnek számos történelmi formája közt vannak, a melyek sokkal fennebb állanak a többieknél. Természetes, hogy mindenki kövesse azt, mely neki legjobbnak tetszik. . . . Minden vallásban van valami jó, az igazságnak valami része; a helyett azért, hogy másoknak hitvallásában azt keressük, a mi gyalázhatónak tetszik előttünk, azt kell keresnünk, a mi jó van benne; a helyett, hogy azt keressük, a mi szétválaszt, azt kell keresnünk, a mi egyesít“. (Reville Jean).

Theológiai tudományok kérdésekkel hogyan bántak el a r. kath. egyház, arra egy legközelebbi példa, mit az „Osservatore Romano“ jul. 6-iki számában az Ézsaiás könyvének szerzőségéről

közül. A pápai bibliai bizottság elé öt kérdés terjesztetett a könyv szerzőségére és a benne foglalt prófétálásokra nézve. A kérdések a történelmi birálat által támasztott kétségekre vonatkoztak. S a bizottság mind az öt kérdésre tagadólag felelt és azt mondta ki, hogy a könyvet egészen Ezsaiás írta s nem két vagy több szerzőtől származik; s hogy prófétiai és más prófétákéi valódi megjövendölése az eseményeknek; s hogy a könyvnek második felét is a 40. résztől az 56-ig, a melyben a próféta a Babyloniában száműzetésben levő zsidókhoz szól, hasonlóan Ezsaiás írta.

A szabadelvű judaismus Amerikában nem tartózkodik a Jézus iránti tiszteletének kifejezést adni. Kohler, a cincinnati-i zsidó iskola elnöke kinyilvánította, „hogy a zsidóknak semmi okuk sincs a Jézust, az élő embert, az Isten- és emberszeretet tanítóját, a kegyesség, alázatosság és önmegtagadás példányát visszavetni, kinck egyedüli hibái a túlaradt jóság és könyörület... De Jézus nemcsak doctora, orvosa volt a közönséges lelkeknek. Annál több volt ő. A vallás szívéig hatolt és felnyitotta az emberi kebel legelrejtettebb redőit. Mint valódi próféta nem csatlakozott egyik pharizens iskolához sem és nem hivatkozott más tekintélyre, csak a benső hangra. Birálta a törvényt, de azért, hogy az életet magasabb színvonalra emelje. Vallási és társadalmi merész reformator volt és az a vágy égett benne, hogy a judaismust ujraterejtse. Ki olvashatná a Názáreti példázatait és elveit a nélkül, hogy ne érezze az addig nem látott igazságnak örömét. Hangjában csodálatos zene, mely feltartóztatja a felindult sokaságot, mikor azt mondja: „A ki nem bűnös, az vessen követ először ő reá“, s mely ez ígét ejti ki: „Legyetek olyanok, mint a kis gyermekek és nem fogtok messze lenni Isten országától“. — És a szabadelvű judaismus Amerikában nem szorítokozik csupán declaratiokra, hanem az elvet példával is követi és bizonyos keresztény imákat és szokásokat elfogad. Hirsch, chicagói rabbi, ki az 1893-iki vallás congressuson oly megindult érzéssel mondotta el az Úri imát, a Mi Atyánkot, az istentiszteleteket szombatról vasárnap délelőttre tette át s ugyanígy cselekedett Fleischer Ch. rabbi is Bostonban.

Szabadgondolkodók egyesületéről, mely Pápán, egy főiskolai tanár elnöklete alatt juliusban alakult, ad hirt a „Dunántúli Prot. Lap“, felemlitve egyszersmind a szabadgondolkodók 1905.-i párisi congressusán kifejezett nézetet, mely „erkölcstan Isten nélkül“, vagyis vallásellenes nézet. Folyóiratunk már a párisi congressus

tartása idején jelezte volt „a szabadgondolkodók”-nak emez állásfoglalását, a minek áldásában a pápaiak már is részesülnek. Mert bár a Pápán alakult szabadgondolkodó-egyesület kimondotta, hogy az atheista gondolkodást nem pártolja, de a budapesti központ főtitkára, ki a pápai gyűlésen jelen volt, más értelemben nyilatkozott. A Dunántúli Prot. Lap a szabadgondolkodók egyesületét „áldatlan mozgalomnak” minősíti, „mely kiapadhatatlan gyűlölségnek lehet a forrása”. A prot. egyházaknak, mint a pápai eset is mutatja, valóban nem lehet tovább is hallgatással venni tudomásul, hogy tagjai oly egyesületekben vegyenek részt, melyek nemcsak római katolikus-, hanem protestáns-ellenesek is, melyeknek keletkezése és céljai a keresztény társadalom ellen való rejtett törekvéseknek szervezése.

Értesítők: A *kolozsvári unitárius kollegium* (papnevelőintézet, áll. segélyezett főgymnasium, elemi iskola) értesítője 1907/8. isk. évről. Szerk. Dr. Gál Kelemen igazgató, a theol. részt Dr. Boros György dékán. Nagyajtai Kovács István pályája Márkos A.-tól nyitja meg az értesítőt, azután tanárbeiktatón mondott megnyitó beszéd következik Gál Jenő felügyelő gondnoktól, s Dr. Barabás Ábel, Kovács Kálmán és Kelemen Lajos székfoglalói, Dr. Gál igazgató üdvözlő beszéde, Nagy L. üdvözlő beszéde és a főtiszt püspök úr áldása. A papnevelő intézetben tanult 20 papnevendék. A gymnasiumban pedig a tanulók létszáma: 311; ebből unitárius 151; az elemi iskolában 73. Az isk. évről s könyvtárról gondosan számol bé az értesítő. — II. A *székelykereszturi VI. osztályú unitárius gymnasium* értesítője. Szerk. Pap Mózes igazgató. Bevezetésül az igazgató „Szeretet az oktatásban és nevelésben” cz. értekezését közli, majd Sándor János és Gombos Sámuel nyugalomba vonult tanárokról emlékezik meg meleg hangon, s kogyelettel Pálffi Dénes elhalt isk. f.-ü. gondnokról. Tanulók száma volt: 184; ebből unitárius 103. Az értesítőt „Tanulmányi kirándulás az Aldunára” cz. leírás egészíti ki Szentmártoni Kálmán tanártól. — III. A *tordai négy osztályú unitár. gymn.* értesítője. Összeállította Varga Dénes igazgatótanár. Tanárbeiktató ünnepély leírása, Székely Miklós felügyelő gondnok beszéde, Varga D. igazgató üdvözlő beszéde s Dr. Kemény Gábor székfogl. értekezése foglalja el az értesítő első felét. Tanulók száma volt: 179; ebből unitárius 43. — IV. A *dési áll. segélyz. közs. polg. leányiskola* értesítője. Közli Kádár József igazgató, ki gondosan írja le a kirándulásokat, melyeket történelmi nevezetességű helyekre tettek. Tanulók száma volt 142.

Tanári kinevezés. Péterfi Lajos, a pancsovai áll. főgymnasium kiváló tanárát, a vallás- és közoktatásügyi minister a budapesti VIII. kerületi áll. főgymnasiumhoz nevezte ki tanárnak.

ARANYKÖNYV.

Adakozás a kolozsdobokai egyh.-köri pénztárra.

A kolozsdobokai egyházköri pénztár alapjára az idei Kolozson tartott közgyűlés alkalmával adakoztak :

Benkő Mihály	100 K.
Dr. Várady Aurél	10 „
Molnár Sándor	20 „
Dr. Tóth György	10 „
Müller Gyula	10 „
Bede János	10 „
Ürmösi Jenő	20 „
Gyöngyösi Béla	20 „
Nagy Lajos	20 „
Dr. Nagy Zoltán	20 „
Dr. Ferencz József	20 „

Ujabb adakozás :

Péterfy Dénes	50 „
-------------------------	------

Mely adományokért köszönetet mond

Az egyházkör elöljárósága.

Adományok a marosvásárhelyi templom építésére.

(IX. közlemény.)

Kelemen Albertné 499. sz. gyűjtő-ívén Marosvásárhelyről: N. N. 40 kor., Harmath Sándor 10 kor., Fogolyán Bogdán 5 kor., özv. Csipkés Albertné, Csipkés Albert (először), Kelemen Juliska, Kelemen Margit 2—2 korona. Együtt 63 korona.

Kelemen Albert 496. sz. gyűjtő-ívén Marosvásárhelyről: Mikó Árpádné 100 korona.

Dr. Sükösd Zsigmond Hosszufaluból 20 korona.

I—IX. közlemény összesen 4182 korona 90 fillér.